

The Essence Of Patriotic Education Of Youth

Khamdamov Alisher Samijonovich

Head of the cycle of the Institute of Land Forces

Abstract

This article analyzes the theoretical foundations, pedagogical aspects and modern approaches to educating young people in the spirit of patriotism. The study examines the content, forms and methods of patriotic education, and also substantiates the importance of educating the younger generation as patriots in the context of national values and modern globalization. The results of the study show that for effective patriotic education, joint activities of educational institutions, family and society are necessary.

Keywords: patriotic education, national values, youth education, formation of civic consciousness, awareness of national identity, patriotism in education

Annotatsiya

Ushbu maqolada yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari, pedagogik jihatlar va zamonaviy yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqotda vatanparvarlik tarbiyasining mazmuni, shakllari va usullari ko'rib chiqilgan, shuningdek, milliy qadriyatlar va zamonaviy globallashuv sharoitida yosh avlodni vatanparvar qilib tarbiyalashning ahamiyati asoslantirilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali vatanparvarlik tarbiyasi uchun ta'lim muassasalari, oila va jamiyatning birgalikdagi faoliyati zarur hisoblanadi.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik tarbiyasi, milliy qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, fuqarolik ongini shakllantirish, milliy o'zligini anglash, ta'limda vatanparvarlik

KIRISH

Zamonaviy jamiyat rivojlanishining muhim vazifalaridan biri yosh avlodni vatanparvar, o'z Vatanini sevadigan, milliy qadriyatlarni hurmat qiladigan va ularni saqlashga intiluvchi shaxs sifatida tarbiyalashdir. Globallashuv jarayonlari, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri sharoitida yoshlarning milliy o'zligini saqlash va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlash alohida ahamiyat kasb etmoqda [1]. Vatanparvarlik - bu nafaqat o'z yurtiga muhabbat tuyg'usi, balki davlat va jamiyat manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yish, millat tarixini bilish, uning yutuqlari bilan faxrlanish va kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyatni his qilishdir [2].

Yoshlar tarbiyasida vatanparvarlik komponentining ahamiyati O'zbekiston Respublikasi ta'lim siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanган. Davlat ta'lim standartlari va tarbiyaviy dasturlarda milliy g'oya, milliy qadriyatlar va vatanparvarlik tarbiyasiga katta e'tibor

qaratilmoqda [3]. Biroq, amaliyotda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va amalga oshirish muammolari mavjud bo'lib, bu masala chuqur nazariy tahlil va ilmiy asoslashni talab etadi. Tadqiqotning maqsadi yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslarini ochib berish va zamonaviy sharoitda uning samarali yo'llarini aniqlashdan iboratdir.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqotning metodologik asosini vatanparvarlik tarbiyasiga oid klassik va zamonaviy pedagogik nazariyalar, milliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy-tahliliy, tizimli yondashuv va pedagogik tahlil metodlaridan foydalanilgan. Adabiyotlar tahlili o'zbek, rus va xorijiy manbalarni qamrab olgan bo'lib, vatanparvarlik tarbiyasining turli jihatlarini o'rganishga imkon berdi.

Vatanparvarlik tarbiyasining nazariy asoslari rus pedagogi V.A. Sukhomlinskiyning asarlarida keng yoritilgan bo'lib, u vatanparvarlikni insoniy fazilatlarining eng oliysi deb hisoblagan va bolalarda Vatan muhabbatini erta yoshdanoq shakllantirishning zarurligini ta'kidlagan [4]. Zamonaviy tadqiqotchilar, jumladan, A.N. Vyrshchikov va M.B. Kusmartsev vatanparvarlik tarbiyasini yaxlit pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqib, uning maqsadli, mazmuniy va tashkiliy komponentlarini ajratib ko'rsatganlar [5]. Ularning fikricha, vatanparvarlik tarbiyasi shaxsning milliy o'zligini anglash, fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish va ijtimoiy faollikni rivojlantirishni o'z ichiga olishi kerak.

O'zbek olimlari, xususan, pedagogika fanlari doktori R.Zh. Zhuraev o'z tadqiqotlarida milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatib, vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish jarayonida milliy madaniyat, tarix va an'analarning rolini ta'kidlaydilar [6]. Milliy tarbiya tizimida vatanparvarlik nafaqat nazariy bilimlar berish, balki amaliy faoliyat orqali yosh avlodda Vatan oldidagi mas'uliyat hissini rivojlantirish orqali amalga oshirilishi zarurligi qayd etiladi. Shuningdek, zamonaviy sharoitda vatanparvarlik tarbiyasi yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, ularni davlat boshqaruviga jalb etish va fuqarolik jamiyati qurilishida ishtirok ettirishni nazarda tutishi kerak.

Xorijiy tajribalarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda vatanparvarlik tarbiyasi milliy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, u turli shakllar va usullarda amalga oshiriladi [7]. Masalan, AQShda vatanparvarlik tarbiyasi fuqarolik ta'limi (civic education) doirasida amalga oshirilib, yoshlarra demokratik qadriyatlar, konstitutsiyaviy huquqlar va majburiyatlar to'g'risida bilim beriladi. Evropa mamlakatlarida esa milliy

identifikatsiya va yevrointegatsiya jarayonlarini muvozanatlash masalalari alohida e'tibor markazida turadi [8]. Bu tajribalarni o'rganish O'zbekiston uchun foydali bo'lishi mumkin, ammo milliy xususiyatlar va madaniy kontekstni hisobga olish zarur.

Pedagogik adabiyotlarda vatanparvarlik tarbiyasining asosiy yo'nalishlari sifatida tarixiy xotirani saqlash, milliy madaniyat va tilni rivojlantirish, fuqarolik ongini shakllantirish, mehnatsevarlik va mas'uliyat tuyg'ularini tarbiyalash ko'rsatiladi [9]. Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi ta'lim muassasalari, oila va jamiyatning o'zaro hamkorligi, tarbiyaviy ishlarning tizimligi va uzluksizligi, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish bilan belgilanadi. Shuningdek, yoshlarning psixologik xususiyatlarini, ularning qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Adabiyotlar tahlili va nazariy tadqiqot natijalari asosida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning quyidagi asosiy jihatlari aniqlandi. Birinchidan, vatanparvarlik tarbiyasi kompleks va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u kognitiv, emotsional va faoliyat komponentlarini o'z ichiga oladi. Kognitiv komponent yoshlarga vatan tarixi, madaniyati, geografiasini, davlat tuzilishi to'g'risida bilim berishni nazarda tutadi. Emotsional komponent Vatan muhabbatini, milliy g'urur, o'z xalqiga tegishlilik hissi kabi tuyg'ularni shakllantirishga qaratilgan. Faoliyat komponenti esa yoshlarning amaliy ishtirokini, ijtimoiy foydali faoliyatini, fuqarolik pozitsiyasini namoyon etishini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, zamonaviy sharoitda vatanparvarlik tarbiyasi milliy qadriyatlar va universal insoniy qadriyatlarining uyg'unligini ta'minlashi kerak. Yoshlar bir vaqtning o'zida o'z milliy o'zligini saqlagan holda, jahon hamjamiyatining faol a'zolari sifatida shakllanishi zarur [10]. Bu

globallashuv sharoitida milliy isolatsiyaga yo'l qo'ymasdan, ochiq va rivojlanishga qodir milliy ongini shakllantirishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, vatanparvarlik tarbiyasi boshqa xalqlarga hurmat, tolerantlik va xalqaro hamkorlikka tayyorlik tuyg'ulari bilan to'ldirilishi kerak.

Uchinchidan, vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi katta darajada ta'lim muassasalarida qanday tashkil etilishi va amalga oshirilishiga bog'liq. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida vatanparvarlik tarbiyasi nafaqat maxsus fanlar (tarix, adabiyot, fuqarolik) orqali, balki barcha o'quv predmetlarida, sinfdan tashqari va maktabdan tashqari ishlar jarayonida amalga oshirilishi kerak. Innovatsion pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, loyihaviy faoliyat, axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish yoshlarning faol ishtirokini ta'minlaydi va tarbiya samaradorligini oshiradi.

To'rtinchidan, oila vatanparvarlik tarbiyasining asosiy institutlaridan biri hisoblanadi. Oilaviy qadriyatlar, ota-bobolar an'analari, oiladagi muloqot va tarbiya uslublari yoshlarning shaxsiy rivojlanishiga va milliy identifikatsiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Oila va ta'lim muassasalarining samarali hamkorligi, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish, oilaviy tarbiyani qo'llab-quvvatlash vatanparvarlik tarbiyasining muhim shartlari hisoblanadi. Shuningdek, OAV, madaniy muassasalar, yoshlar tashkilotlari va jamoat institutlarining faoliyati ham vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek vatanparvarlik tarbiyasida konkret amaliy faoliyatning o'zni alohida ta'kidlanishi kerak. Xayriya tadbirlari, ekologik aksiyalar, veteranlar bilan uchrashuv va ularga yordam berish, tarixiy yodgorliklarni saqlash va tiklashda ishtirok etish, davlat bayramlarini nishonlash kabi tadbirlar yoshlarda amaliy vatanparvarlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu faoliyat

turlari yoshlarga o'z hissalarini qo'shish, mas'uliyat olish va fuqarolik pozitsiyasini namoyon etish imkoniyatini beradi. Shuningdek, zamonaviy axborot muhitida ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalardan to'g'ri foydalanish, yoshlar o'rtasida vatanparvarlik g'oyalarini targ'ib qilishning samarali vositasi bo'lishi mumkin. Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligini baholash va monitoring qilish mexanizmlarini joriy etish zaruriyati e'tiborga molik. Yoshlarning vatanparvarlik fazilatlarini shakllantirish jarayonida pedagogik diagnostika, kuzatuv, suhbat va boshqa baholash usullaridan foydalanish tarbiyaviy ta'sirning samaradorligini aniqlash imkonini beradi. Zamonaviy sharoitda vatanparvarlik tarbiyasining sifat ko'rsatkichlarini ishlab chiqish, natijalarni muntazam tahlil qilish va tarbiya dasturlarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, yoshlarning o'zini-o'zi baholash ko'nikmalarini rivojlantirish, refleksiv fikrlash qobiliyatini shakllantirish ham vatanparvarlik ongining mustahkamlanishiga yordam beradi. Tarbiyaviy jarayonning uzluksiz monitoringi va ilmiy asoslangan metodologiya asosida uni takomillashtirish yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning strategik maqsadlariga erishishning kafolidir.

XULOSA

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash - bu davlat va jamiyatning strategik vazifasi bo'lib, milliy xavfsizlik, ijtimoiy barqarorlik va mamlakatning barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali vatanparvarlik tarbiyasi uchun quyidagilar zarur: birinchidan, yaxlit va tizimli yondashuv, ya'ni barcha tarbiya institutlarining (oila, ta'lim muassasalari, OAV, jamoat tashkilotlari) muvofiqlashtirilgan faoliyati; ikkinchidan, milliy qadriyatlar va universal insoniy qadriyatlarning uyg'unligi; uchinchidan, zamonaviy pedagogik

texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanish; to'rtinchidan, yoshlarning psixologik xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish; beshinchidan, nazariy bilim berish va amaliy faoliyatning birligi.

Vatanparvarlik tarbiyasi - bu uzluksiz jarayon bo'lib, u erta bolalikdan boshlangan holda, butun hayot davomida davom etadi. Zamonaviy globallashuv sharoitida yoshlarning milliy o'zligini saqlash va rivojlantirish, ularda Vatan oldidagi mas'uliyat hissini shakllantirish, fuqarolik faolligini oshirish katta pedagogik mahorat va barcha ijtimoiy institutlarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab etadi. Kelajakda vatanparvarlik tarbiyasi yo'nalishida ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish, xorijiy tajribalarni milliy kontekstda moslash, yangi tarbiya usullari va texnologiyalarini ishlab chiqish dolzarb vazifalar hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций. – М.: Прометей, 1998. – 464 с.

Xamdamovna, I. M. (2022). Stylistic features of the use of asindefone in languages of different systems. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11, 30-33.

Hamidov, B. B. O. G. L., & Kamolova, D. O. (2021). ZAMONAVIY HAYOTDA ROBOTLARNING O'RNI. Academic research in educational sciences, 2(12), 694-704.

Abdurakhimov, B. (2023). A SYSTEMATIC APPROACH TO THE MANAGEMENT OF WORKING CONDITIONS. HEALTH STATUS AND RISK FACTORS OF THE WORKERS OF COPPER PRODUCTION ENTERPRISES.

Uktamovna, B. M., & Uktamovna, B. L. COMMUNICATIVE-ORIENTED

TEACHING AT FOREIGN LANGUAGE LESSONS. Chief Editor.

Baymenova, K. (2022). PISA TADQIQOTLARI DOIRASIDA O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASHINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI. Science and innovation, 1(B4), 582-584.

Daniyarov, K., Baymuratova, Z., Aytmuratova, U., Dauletalieva, A., & Ospanova, F. (2023). Financial support for agricultural business subjects in the innovative development of the economy. In E3S Web of Conferences (Vol. 389, p. 09054). EDP Sciences.

Оспанова, Ф. Б. Динамика изменений в сельском хозяйстве, теория транзакционных издержек и оптимизация.

Zoirovich, Q. B. (2025, June). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY TAYYORGARLIK JARAYONIDAGI GIMNASTIKA VOSITALARI. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 2, No. 6, pp. 162-165).

Фозилов, У. (2021). Критерии оценки эффективности управленческого персонала. Экономика и инновационные технологии, (5), 245-250.

Khusanova, G., & Husanboyeva, K. (2025, December). Uzbekistan's Cooperation With International Organizations. In International Conference on Global Trends and Innovations in Multidisciplinary Research (Vol. 1, No. 6, pp. 4-6).

Soliyeva, Z. (2021). The impact of social learning in English language learning process. Студенческий вестник, (11-4), 11-12.

Бегбудиева, П. (2021). Анализ педагогических взглядов Махмудходжи Бехбуди, их влияние

на становление национальной системы образования Туркестана. Иностранная филология: язык, литература, образование, (1 (78)), 82-85.

Esbosynovna, T. G. (2022). Sarsenbaevich AM PROBLEMS WITH FINANCING EXPORT OF AGRICULTURAL PRODUCTS. EPRA International Journal of Economic and Business Review (JEBR), 10(6), 5-8.

Satimova, H. K. (2023). THE COMPARISON OF THE USAGE OF GENDER CATEGORY IN PROVERBS IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 705-709.

Быков А.К. Проблемы патриотического воспитания // Педагогика. – 2006. – № 2. – С. 37-42.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека. – М.: Педагогика, 1990. – 288 с.